

Sygn. akt I ACa 619/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Piotr Wójtowicz (spr.)
Sędziowie :	SA Anna Bohdziewicz SA Joanna Naczyńska
Protokolant :	Katarzyna Noras

po rozpoznaniu w dniu 21 listopada 2017 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa A. M.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w Ł. (poprzednio (...) Spółka Akcyjna w W.)

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 14 marca 2017 r., sygn. akt I C 499/16,

1) oddala apelację;

2) zasądza od powódki na rzecz pozwanej 4 050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Joanna Naczyńska SSA Piotr Wójtowicz SSA Anna Bohdziewicz

--	--	--

Sygn. akt I ACa 619/17

UZASADNIENIE

Powódka wniosła o pozbawienie wykonalności tytułów wykonawczych w postaci wydanych od sierpnia 2013 r. do kwietnia 2015 r. przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Woli szeregu nakazów zapłaty z tym uzasadnieniem, że objęte tymi

tytułami zobowiązanie wygasło, pozwana Spółka bowiem, po odebraniu od spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (...) A.K. M. w P. przedmiotów umowy leasingu (naczep), sprzedała je i w pełni zaspokoiła swoje roszczenia.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa i o zasądzenie na jej rzecz od powódki kosztów procesu. Zarzuciła, że cena uzyskana ze sprzedaży zwróconych przez leasingobiorcę naczep została uwzględniona przy konstruowaniu powództwa o zapłatę i że powódka zmierza w istocie do ponownego badania kwestii objętych powagą rzeczy osądzonej.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach i przytoczył następujące motywy swego rozstrzygnięcia:

Kolejnymi nakazami zapłaty z dnia:

- 22 sierpnia 2013 r. w sprawie I Nc 5193/13,
- 27 czerwca 2014 r. w sprawie II Nc 4482/14,
- 7 lipca 2014 r. w sprawie II Nc 4424/14,
- 24 lipca 2014 r. w sprawie II Nc 5187/14
- 29 lipca 2014 r. w sprawie II Nc 5285/14,
- 26 czerwca 2015 r. w sprawie I Nc 2975/15

Sąd Rejonowy dla Warszawy Woli zasądził od Przedsiębiorstwa Usługowo- (...) A.K. (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P., od K. M. i od A. M. solidarnie na rzecz (...) Spółki Akcyjnej w W. odpowiednio: 72586,47 zł z ustawowymi odsetkami od 1 września 2010 r., 33557,49 zł z ustawowymi odsetkami od 4 sierpnia 2010 r., 28310,98 zł z ustawowymi odsetkami od 4 sierpnia 2010 r., 8497,32 zł i 4834,06 zł, w obu przypadkach z ustawowymi odsetkami od 27 lipca 2011 r., oraz 12109,28 zł z ustawowymi odsetkami od 17 grudnia 2014 r., w każdym przypadku z kosztami postępowania. Wszystkie nakazy, wydane na podstawie zabezpieczających spłatę zobowiązań płynących z umów leasingu operacyjnego weksli poręczonych przez K. M. i A. M., zaopatrzone zostały klauzulą wykonalności i na ich podstawie prowadzone są postępowania egzekucyjne.

Przedmioty umów leasingowych (lub ich pozostałości) zwrócone zostały Spółce (...) przez będącą korzystającą spółkę (...), po czym zostały sprzedane, a uzyskane ze sprzedaży sumy, wynoszące odpowiednio netto: 92000,-zł, 46000,-zł, 46000,-zł, 27800,-zł, 27800,-zł i 14500,-zł, zostały uwzględnione przy określaniu wysokości dochodzonych w postępowaniach nakazowych kwot.

Stosownie do art. 840§1 pkt 2 k.p.c. może żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności lub jej ograniczenia, jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane, przy czym gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, powództwo oprócz można także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, a także na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zgłoszenie tego zarzutu było z mocy ustawy niedopuszczalne (w stanie prawnym obowiązującym przed 8 września 2016 r. – na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zarzut ten nie był przedmiotem rozpoznania w sprawie).

Powództwo opozycyjne nie może zmierzać do ponownego rozpoznania sprawy zakończonej prawomocnym lub natychmiast wykonalnym orzeczeniem sądowym, a celem jego jest podważenie nie treści orzeczenia, a orzeczenia tego wykonalności. W związku z tym nie jest możliwe ani badanie słuszności stanowiącego tytuł egzekucyjny wyroku, ani jego merytoryczna zmiana. Podstawą powództwa opozycyjnego nie może być zatem twierdzenie dłużnika o spełnieniu świadczenia, jeżeli nie podnosił on takiego zarzutu w postępowaniu rozpoznawczym, godziłoby to bowiem w fundamentalne instytucje prawa cywilnego.

Jeżeli merytoryczne orzeczenie (także nakaz zapłaty) zapadało już po spełnieniu przez dłużnika świadczenia, to mógł on i winien był okoliczność tę podnieść w skierowanym przeciwko nakazowi zapłaty środku, w tym przypadku – w

zarzutach. Odmienne wykładnia art. 840§1 pkt 2 k.p.c. (w jego brzmieniu sprzed ostatniej nowelizacji) prowadziłaby do absurdalnego wyniku przez zezwolenie dłużnikowi, który spełnił świadczenie, na niepodejmowanie w sprawie wszczętej przez zaspokojonego wierzyciela obrony i na podniesienie takiego zarzutu dopiero w ramach powództwa opozycyjnego. Argumentację tę wspiera dokonana z dniem 8 września 2016 r. zmiana tej normy, która możliwość powołania się na spełnienie świadczenia przed powstaniem tytułu egzekucyjnego ogranicza do przypadku, gdy zgłoszenie takiego zarzutu w sprawie było z mocy ustawy niedopuszczalne.

W sprawie niniejszej powódka powołuje się na okoliczności, które istniały w dacie wydawania przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Woli przeciwko niej nakazów zapłaty. I z dokumentów dołączonych przez pozwaną w sprawie niniejszej, i z dokumentów dołączonych przez nią do akt poszczególnych postępowań nakazowych wynika wszak, że przejęcie przez nią wyleasingowanych przedmiotów i ich sprzedaż miały miejsce przez wydaniem nakazów, a kwoty żądane przez nią we wszystkich postępowaniach nakazowych uwzględniały już jej częściowe zaspokojenie, pomniejszone bowiem zostały o uzyskane z tej sprzedaży środki. Ewentualne nieprawidłowości przy dokonaniu przez pozwaną w tym zakresie rozliczeń powódka winna była podnosić w ówczesnych postępowaniach rozpoznawczych, poprzez wniesienie od nakazów zapłaty zarzutów. Skoro tego wówczas, we właściwym czasie i we właściwym postępowaniu nie uczyniła, nie może obecnie kwestii tej czynić podstawą swojego powództwa opozycyjnego, to zaś czyni je niemożliwym do uwzględnienia.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania przywołał Sąd normy art. 98§1 i §3 k.p.c., a także przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

W skierowanej przeciwko opisanemu wyżej wyrokowi apelacji powódka zarzuciła obrazę art. 840§1 pkt 2 k.p.c. i w oparciu o ten zarzut wniosła o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Już po wniesieniu apelacji doszło do przejęcia dotychczas pozwanej Spółki Akcyjnej (...) przez (...) Spółkę Akcyjną w Ł., która wstąpiła do toczącego się postępowania jako jej ogólny następca prawny. Spółka ta wniosła o oddalenie apelacji i o zasądzenie na jej rzecz od powódki kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Skarżąca w apelacji swej nie kwestionuje poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, obejmujących zresztą okoliczności w istocie niesporne, ustalenia owe zatem Sąd Apelacyjny uznaje za własne i przyjmuje je za podstawę własnych ocen prawnych.

Spór na obecnym etapie postępowania sprowadza się do sposobu odczytania art. 840§1 pkt 2 k.p.c. w jego brzmieniu sprzed 8 września 2016 r., konkretnie zaś do tego, jakiej treści normę prawną on zawierał.

Literalne odczytanie tego przepisu pozwalało istotnie na wysnucie zeń prezentowanego w apelacji wniosku, że w każdym przypadku, gdy w toku rozpoznawania sprawy o świadczenie nie było przedmiotem badania to, czy dłużnik świadczenie spełnił, mógł on wytoczyć przewidziane w nim powództwo opozycyjne, niwecząc w ten sposób skutki prawomocnego wyroku. Takie jego odczytanie prowadziło do absurdalnej i nieakceptowalnej sytuacji, w której dłużnik mógł w toku postępowania rozpoznawczego zaniechać możliwego do podniesienia w nim zarzutu zaspokojenia wierzyciela, by następnie podnieść ten zarzut już po powstaniu tytułu wykonawczego.

Przeciwdziałać tak dosłownemu i podważającemu pewność obrotu rozumieniu art. 840§1 pkt 2 k.p.c. mogło odczytanie go w kontekście konstytucyjnym i systemowym, takie działanie zatem podjęło orzecznictwo, które (między innymi w cytowanych przez Sąd Okręgowy orzeczeniach) przyjmowało, że przewidzianego w nim powództwa dłużnik nie może oprzeć na spełnieniu przed zamknięciem rozprawy w postępowaniu rozpoznawczym świadczenia, jeżeli wskutek własnego zaniechania zarzutu takiego w tym postępowaniu nie podniósł. Ten kierunek orzecznictwa i taką wykładnię

Sąd Apelacyjny w pełni podziela, podziela tym samym zaprezentowaną przez Sąd Okręgowy ocenę prawną roszczenia powódki i akceptuje będące tej oceny konsekwencją oddalenie powództwa.

Niebezpieczeństwo płynące z dosłownego, w oderwaniu od całego systemu prawnego, odczytania art. 840§1 pkt 2 k.p.c. w brzmieniu sprzed 8 września 2016 r. dostrzegł także ustawodawca, który (zapewne pod wpływem orzecznictwa) przepis ten znowelizował i wyraźnie ograniczył możliwość powołania się przez dłużnika na spełnienie świadczenia, do jakiego doszło przed zamknięciem rozprawy w postępowaniu rozpoznawczym, wyłącznie do przypadków, gdy powołanie się na takie zdarzenie nie było z mocy ustawy dopuszczalne. Próba wywiedzenia przez skarżącą z tej nowelizacji wniosku (skądinąd formalnie poprawnego), że jej dokonanie świadczy o tym, że poprzedni stan prawny był całkowicie odmienny od nią wprowadzonego, nie może zostać zaakceptowana. Teoria (a zwłaszcza praktyka) prawa zna liczne przypadki, kiedy nowelizacja miała tylko cel i charakter porządkujący i bądź nie zmieniała wcale stanu prawnego, bądź stan ten korygowała jedynie nieznacznie; taki właśnie cel i taki korygujący charakter przypisać należy odnośnie do art. 840 k.p.c. punktowi 90 art. 2 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy-Kodeks cywilny, ustawy-Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311), który zastrzył dotychczasowe wypracowane przez orzecznictwo kryteria dopuszczalności powołania się przez dłużnika na spełnienie świadczenia.

Z tych przyczyn na gruncie spornej kwestii prawnej Sąd Apelacyjny uznaje za stosowne skonstruowanie następującej tezy:

Art. 840§1 pkt 2 k.p.c. w jego brzmieniu sprzed dnia 8 września 2016 r. zezwalał powołać się dłużnikowi w wytoczonym przezeń powództwie opozycyjnym na spełnienie świadczenia, do którego doszło przed zamknięciem rozprawy w postępowaniu rozpoznawczym, tylko wtedy, gdy powołanie się na tę okoliczność nie było z mocy ustawy dopuszczalne lub było z przyczyn od dłużnika niezależnych niemożliwe. Wykładnia odmienna, w myśl której powództwo opozycyjne oprzeć można na zarzucie spełnienia świadczenia, do którego doszło jeszcze w toku postępowania rozpoznawczego, godziłaby nie tylko w zasadę związania stron i sądów prawomocnym orzeczeniem sądowym (art. 365 k.p.c.) i w powagę rzecz osądzonej (art. 366 k.p.c.), ale i w gwarantowaną przez art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej pewność prawa i obrotu prawnego.

Skoro w postępowaniach, w których Sąd Rejonowy dla Warszawy Woli wydał nakazy ani nie było żadnych ustawowych przeszkód do podniesienia przez powódkę (w tamtych postępowaniach – pozwaną) zarzutu zaspokojenia pozwanego w niniejszej sprawie wierzyciela, ani nie zaistniały żadne inne obiektywne przeszkody, które uniemożliwiłyby jej wniesienie od wydanych nakazów zapłaty zarzutów i podniesienie w nich tej kwestii, zasadnie Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że wytoczone przez nią powództwo opozycyjne pozbawione jest podstaw faktycznych i prawnych.

Niezależnie od powyższych wywodów warto wskazać, że (w pewnym sensie) częściowe zaspokojenie wierzycielskiej Spółki było przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Woli brane pod uwagę, Spółka ta bowiem, wytaczając kolejne powództwa, każdorazowo (tak w odniesieniu do spółki (...) A.K. M., jak i odniesieniu do awalistów, w tym do powódki) pomniejszała wynikającą z umów leasingowych należność o równowartość odzyskanych naczep (w jednym przypadku – pozostałości powypadkowych), a to jej rozliczenie uwzględnione zostało w wydanych nakazach zapłaty. I z tej przyczyny zatem powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Jako okoliczność pozbawiona znaczenia jawi się w tej sytuacji to, że zmierzające do wykazywania faktu zwrotu przedmiotów leasingu oraz wartości tych przedmiotów wnioski dowodowe powódki zostały oddalone, bez żadnego jej zastrzeżenia.

Z powyższych względów na podstawie art. 385 k.p.c. oraz art. 98§1 i §3 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

SSA Joanna Naczyńska SSA Piotr Wójtowicz SSA Anna Bohdziewicz